SESLÁNÍ DUCHA SVATÉHO

Původ materiálu
Pokorný Petr

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 86,4-5 Vlej do duše svého služebníka radost, k tobě, Panovníku, pozvedám svou duši,

neboť ty jsi, Panovníku, dobrý a nabízíš odpuštění; ke všem, kdo tě volají, jsi nejvýš milosrdný.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Sk 2,1-6

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíč. pojmy, dobové a text. souvislosti:

- Vyprávění navazuje hlavně na první část oddílu. Vám, kteří budete s dětmi probírat celou kapitolu, doporučujeme přidržet se navržených osnov, které rozvinete podle katechetických poznámek, zejména v části „úskalí textu“.

– povaha zvěsti knihy Skutků apoštolských: základním záměrem knihy Skutků není vypsat historii vzniku a růstu církve (rozhodně má tato kniha daleko k pozitivistickému pohledu na minulost, jaký je do značné míry vlastní nám) – ale ujistit křesťanské společenství třetí generace, že s ubíhajícím časem se nevzdaluje moci Kristova díla. Čas, časový rozvrh, postup hraje v kompozici Sk velkou roli (viz 1,6–8). Událost Ježíše Krista nepředstavuje pro autora (Lukáše) jednorázovou či niternou záležitost. Vysvobozující přítomnost Kristova díla se rozvíjí v čase, nabývá podoby “dějin” spásy.

– letnice– druhý ze tří velkých izraelských svátků, sedm týdnů – tj. 50 dní po Velikonocích. (viz Lv 23.15nn, Dt 16.19n). Byla to slavnost “díkčinění” za sklizeň pšenice, především se při nich připomínal dar Zákona – Tóry. Tento dar stvrzoval nezvratnost “velikonočního” vyvedení z Egypta a trvalost Božího rozhodnutí vést a přivést lid izraelský ke svobodné budoucnosti v zemi zaslíbené. Do tohoto půdorysu “zakresluje” Lukáš svatodušní událost.

– seslání Ducha svatého – událost dějin spásy– učednická pospolitost, soustředěná ne-li uzavřená (viz J 20,19) na jednom místě, je náhle navštívena Duchem svatým. Dar Ducha svatého přichází jako nenadálá, náhlá událost. Příznaky, které tuto událost doprovázejí (zvuk jako vichr, ohnivé jazyky, naplnění Duchem) chtějí zřetelně čtenářům napovědět, do jakých souvislostí dar Ducha svatého patří – mezi události dějin spásy, do řady nečekaných mocných činů Božích. Pokud jde o učedníky – výsledkem této události jsou jejich otevřená ústa – začali mluvit rozmanitými jazyky (v.4). Jejich pospolitost, dosud soustředěná na sebe a na minulost, je najednou nově nasměrována – k lidem okolo, se slovy kázání. Příběh zvěstování o Ježíši se teď díky tomu všemu může vydat uprostřed dějin tohoto světa dál.

– konkrétní příznaky daru Ducha Svatého– viditelné a slyšitelné úkazy jsou jen znamením vlastního divu. Vichr je znamením Ducha. V hebrejštině i řečtině jsou “vítr”, “dech” a “duch” vyjádřeny stejným výrazem. Jde o “událost vanutí”, která otevírá možnost naděje a života tam, kde pro takovou možnost nebyl prostor (viz Ez 37,1nn)**.** Ohnivé jazyky jsou, tak jako jinde v Písmu, znamením člověkem nevyžádané a nečekané Boží přítomnosti, svatého děje (Ex 3,2n nebo 19,18). Rozdělení ohnivých jazyků vyjadřuje, že každý ze zúčastněných má podíl na témž Duchu. Jiné jazyky (v.4) je sice dvojznačný pojem, pod nímž lze rozumět buď glosolalii (mluvení ve vytržení ducha) nebo mluvení různými jazyky, další vyprávění (vv. 7–11) však rozhodně počítá se srozumitelností apoštolského projevu.

– dalšími svědky této události jsou zbožní muži pobývající na svátky v Jeruzalémě. Toto množství lidí je událostí Ducha shromážděno a vyvedeno z míry. Událost daru Ducha těmto lidem otevírá mysl i uši – a oni slyší – s velkým úžasem (v.6. a 8.). Prvním výsledkem seslání Ducha je tedy všeobecný rozruch, vykolejenost (v.12). Novou rovnováhu příběh získává ve chvíli, kdy se Petr postaví a začne kázat (v. 14). Duch nevyvolává bezbřehý chaos, nekončící zmatek či trvalou nejistotu – ale uprostřed stereotypů víry uprostraňuje tomu, aby lid Boží s novou naléhavostí zaslechl zvěst Písma (v.17–21.25b–28.34b–35) a evangelium o vzkříšení a vítězství ukřižovaného.

– kniha Skutků je zároveň sbírkou kázáníPetra, Štěpána a Pavla. Evangelista Lukáš v těchto kázáních (a jejich starozákonních opěrných bodech) zachytil rozmanitou podobu prvokřesťanského pohledu na Ježíše Krista. Zasazuje tyto rozmanité christologie do jednoho příběhu – ne proto, aby je “učesal”, podřídil zestejňujícímu oficiálnímu učení – ale aby dohromady podaly co nejplnější výpověď o tom, který společenství víry otevírá cestu časem – o Ježíši Kristu.

2. úskalí textu:

– neulpívejte u vnější popisnosti. Barvité líčení, doprovázející událost daru Ducha svatého, není skutečností “fotografovatelnou” (podobně zvěst o vzkříšení Ježíše Krista), náleží mezi nedokazatelné jevy a události – proto je připomenuto již autorem Skutků apoštolských, že někteří vnější pozorovatelé považovali apoštoly za opilé a nikoli za obdarované Duchem svatým. Zejména starším dětem připomeňte, že ve Skutcích je více příběhů, kde se hovoří o působnosti Ducha svatého, a že právě ony příběhy napoví, že Duch svatý způsobuje porozumění mezi těmi, kteří si dosud nerozuměli (Sk 11,1-18) V 11. kapitole se připomíná, že Duch svatý je dán i lidem pohanského původu. Naplňuje se tak zaslíbení proroka Joela, citované právě v 2,17: “sešlu svého Ducha na všechny lidi”. Duch svatý tedy není dar jen pro apoštoly – podobně je obdarován Štěpán (7,55); sestupuje na všechny přítomné pohany i Petra (10,44); apoštolé se odvolávají na rozhodnutí Ducha svatého (15,28); apoštola Pavla Duch svatý nutí jít do Jeruzaléma (20,22); Pavel svědčí o tom, že Duch svatý ustanovuje určité muže za biskupy – strážce v jednom sboru (20,28); dokonce Ducha svatého autor skutků chápe jako dar, který působil již na proroky: “Duch svatý dobře pověděl vaším předkům ústy proroka Izaiáše” (Sk 28,25). Ve výčtu aktivit Ducha bychom mohli pokračovat dál. Upozorněte děti, že Duch svatý se nikdy nestal trvalým vlastnictvím někoho – vane, kam chce a na koho chce. Nestává se trvalou “vlastností” někoho, že by byl trvale “osvícený”, trvale “ctnostný” – alespoň bibličtí svědci si takovou troufalost nedovolují, aby svázali Boží působnost natrvalo s určitým člověkem nebo skupinou lidí. Duch svatý působí svobodně a nelze ovšem pochybovat, že působí. Nebylo by proto dobré ze seslání Ducha ve Sk 2 udělat “neopakovatelnou” záležitost jednoho dne a několika privilegovaných jedinců, kterým my nesaháme ani po kolena. O působnosti Ducha svatého vyprávěli i naší předchůdci ve víře. Jedním ze současných svědků je autor písně “Prosba” (S 278) - “Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli”. Zazpívejte si tuto píseň a vysvětlete si jednotlivé prosby písně, včetně aktuálního důrazu, že Duch svatý sbližuje národy: učí nás tomu, do čeho se nám nechce (Sk 11,3). Duch svatý způsobuje sbližování mezi lidmi, národy. Přestáváme se dívat na jiné národy, uprchlíky, azylanty či příslušníky jiných náboženství jako na podivné a méněcenné. Duch svatý tedy není něco, co bylo darováno jen apoštolům. Duch svatý působí stále a také působí stále tímto obyčejným a srozumitelným způsobem. Scéna ve Sk 2 zařazuje událost seslání Ducha do “správných souřadnic víry”, nechce ohromit pouťovou zázračností či náboženskou nekonvenčností. Je ovšem třeba, aby s plnou naléhavostí zaznělo, že vskutku jde o zalíbenou událost posledních dnů (v.17), o událost rozhodující platnosti. Obsahem tohoto “dne Páně” (v.20) není ovšem ani vichr, ani ohnivé jazyky, ani mluvení rozličnými jazyky – ale záchrana těch, kdo vzývají jméno Páně (v.21.36). Jde o záchranu, která se projevuje tím, že apoštolé vytvářejí otevřené společenství, které pak dovede nejen kázat, ale být i pomocí potřebným. Jde o začátek “období”, o němž hovořil těsně před popravou i Ježíš - čas, kdy se naplňují zaslíbení proroků: “blaze těm, které nikdy nerodily a nekojily” (L 23,29).

– líčení Skutků není psanou normou, podle které jedině poznáme, kde je u díla Ježíš Kristus – velké počty uvěřivších, uzdravování, zázraky atd. Tyto příznaky dění Ducha svatého nejsou zázračnými důkazy, lacině ohromujícími – ale upozorňují na souřadnice, do kterých příběh církve patří, tj. naplnění mesiášských zaslíbení.

Mluvení "ve vytržení" (v. 4) není doslovný překlad, ale výkladový doplněk, který chce snad podtrhnout závažnost a darovanost celé události – nesmí být však zaměňován s náboženským vytržením (extází), které je obecně známým náboženským jevem (nejen v křesťanství) a jehož lze dosáhnout velmi prostými způsobem - dechovým či jiným cvičením, monotónním, rychlým a rytmickým opakováním stále stejných slov, pomocí omamných látek atd.

- jsou opilí (2,13) - učedníci a učednice - všichni shromáždění měli dojem, že vidí něco, co obvykle není vidět a byli jistě radostní. Chovali se jako ti, kdo mají radost. Vzbuzovali tím pozornost a jistě se mohlo vnějším pozorovatelům zdát, že vidí něco neobvyklého. Velmi častou obranou těch, kteří se setkávají s něčím neobvyklým, a přitom se jim zdá, že v náboženském i politickém životě už všechno viděli a všemu rozumí, je odsudek, pomluva, opovržení. Znevažují to, čemu nakonec přece jen nerozumí. Proto učednice a učedníci slyší na svou adresu posměch: "Jsou opilí". Velmi podobně zesměšňovali někteří Ježíše, dokud žil. Posmívali se mu, že je žráč a pijan (L 7, 34). Ježíšova sociální vstřícnost byla znevažována. Jeho překonání společenských předsudků o náboženské a kulturní nečistotě některých lidí bylo označeno za asociálnost, nemravnost.

3. Metodické pokyny k obrázku

Děti si mohou obrázek složit na začátku. V tom případě se jich ptejte, jak na ně působí složený a jak rozložený, kdy je smutnější, kdy veselejší, v čem ta změna asi je a co je k tomu asi potřeba. Obrázek pak můžete využít při názorném vyprávění. Děti si mohou obrázek také vybarvovat během vašeho vyprávění a složit si ho nakonec, jako zdůraznění základního motivu příběhu.

4. pomůcky:

Obrázek kazatelny v kostele. Pracovní listy – Evangelia č. 34 (rozvíjí motiv bábelského nepo-rozumění a svatodušní možnosti komunikace)

Pracovní listy – Skutky č."D" – Svatodušní svátky (skládanka vhodná zejména pro mladší děti.)

5. motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší a střední školní věk:

Byli jste už někdy tak smutní, skleslí nebo unavení, že vám nebylo do řeči? Kdy to bylo? Pomohlo vám, když vás někdo potěšil (rodiče, kamarád)?

Otázka pro starší školní věk:

Kdy se vám stalo, že jste “neměli co říct”? (např. při zkoušení ve škole, po smutné příhodě, která se stala kamarádovi, při nenadálém překvapení). Co vám pomohlo “najít slova”?

6. osnovy vyprávění:

a) osnova pro mladšía střední školní věk:

I. Motivace

II. Shromáždění bratři a sestry jsou obdarováni - hukot Ducha svatého

III. Reakce shromáždění – údiv i posměch

IV. Petr odkazuje na prorocká zaslíbení

V. Velikonoční události – naplnění zaslíbení

VI. Otázka oslovených a Petrova odpověď

c) osnova pro staršíškolní věk:

I. Motivace

II. Učedníci čekají na pokyn ke svědectví - čekají na jednom místě

III. Někteří slyší hukot, někteří vidí ohňové jazyky, někteří jsou udiveni

IV. Nenadálý dar Ducha svatého otevírá ústa

V. Nenadálý dar Ducha svatého shromažďuje posluchače, někteří žasnou, jiní se posmívají

VI. Petr vysvětluje, co se děje - káže o Ježíši Kristu a zve k víře

VII. Shromáždění je zasaženo apoštolským slovem

VYPRÁVĚNÍ

I. SHROMÁŽDĚNÍ BRATŘI A SESTRY JSOU OBDAROVÁNI

O slavném židovském svátku se sešli první Ježíšovi stoupenci, bylo jich na sto dvacet. Najednou se jich zmocnilo něco, co přišlo tak, jako když zavane vítr. Ztratili strach, který se jich zmocnil po Ježíšově smrti na kříži, a v jejich srdci se zrodila touha mluvit: Což nám srdce nehořelo? (L 24,32).

II. DUCH OTVÍRÁ ÚSTA KE SVĚDECTVÍ O BOŽÍCH SKUCÍCH

Mluvili jistě o tom, co pro ně znamenal Ježíš, o tom, co dělal a co evangelista Lukáš napsal v první knize svého díla. Jakpak se o tom píše v tomto oddílu? Čteme tu, že mluvili o velkých skutcích Božích (v.11).

III. UČEDNÍCI MLUVÍ RŮZNÝMI JAZYKY A LIDÉ ROZUMĚJÍ

To zvláštní, čemu se lidé nejvíce diví, je skutečnost, že ačkoli lidé, které malá skupinka křesťanů (tehdy si ještě křesťané neříkali, byli to Ježíšovi stoupenci) oslovila, mluvili různými jazyky, všichni rozuměli tomu, co jim křesťané říkali. Nevíme přesně, jak si to vypravěč představoval. Nejspíš tak, že Ježíšovi žáci (v české tradici se jim říká „učedníci“) mluvili svou rodnou řečí aramejštinou, ale s židy z ciziny se domluvili. Tedy ne tak, že by se najednou naučili ty cizí jazyky. Že to vypravěč blíže nevysvětluje, to jen ukazuje, že není tak důležité, jak k tomu došlo. Hlavně záleží na tom, co křesťané pověděli ostatním židům o Ježíšovi (sami přece byli také židé, podobně jako Ježíš) a že jim všichni rozuměli.

IV. DUCH SVATÝ SJEDNOCUJE

Ti, kdo to četli, si jistě vzpomněli na staré vyprávění o stavbě babylónské věže. Tehdy se lidé prý chtěli vyvýšit nad Boha a stavěli věž, která by sahala až do nebe. Ale nakonec se nedorozuměli. Bůh jim podle toho vyprávění zmátl jazyky a lidé se rozdělili na různě mluvící kmeny a národy. Různé jazyky jsou velkým břemenem. Za našimi hranicemi bydlí národ, kterému říkáme Němci. Začalo se jim tak říkat proto, že se s nimi nedorozumíme. Lidem proto

připadali jako němí, byli jiní než ti, kteří jejich slovům rozuměli a kterým proto říkali Slované. S němými (s Němci) bylo těžko se domluvit. A co teprve, když lidí spolu mluvit nechtějí! Jenže v tom dnešním příběhu se nějak domluvili všichni. Neštěstí, které se odvozovalo od stavby babylónské věže, bylo napraveno, začíná mizet.

V. SJEDNOCUJÍCÍM MOMENTEM JSOU BOŽÍ SKUTKY

Proč to překonali? Takové ne-dorozumění se nedá napravit jinak než tak, že lidé jsou společně zaujati velkým děním, v tomto případě: že odhalí to, k čemu je vede Bůh sám. Potom se domluví. O tom mluvil Petr ve své řeči, která je vypsána v druhé části této kapitoly.

Okolní svět tomu nerozumí, podezírají všechny nadšené a zaujaté lidi z toho, že nejsou normální. Jako křesťané mluvíme v této souvislosti o Duchu svatém, který v lidech vyvolává touhu po Bohu a zároveň umožňuje, abychom se domluvili s druhými lidmi.

Skutečnost, že křesťané se dovedou spolu navzájem domluvit, je zárukou jednoty světa, začátkem naděje a modelem spolupráce.

To si připomínáme o svatodušních svátcích, padesát dní po Velikonocích.

MODLITBA

Pane Bože, dej ať poznáme, co je pro náš život nejdůležitější. Děkujeme, že Ježíš nám ukázal to, co je dobrým lidským životem. Rádi bychom se domluvili s ostatními lidmi, abychom jim ukázali na čem záleží. Dej, abychom se před lidmi nestyděli za to, co je nám radostí a oporou. Amen

podněty pro rozhovor:

– která biblická událost se stala překážkou v komunikaci? (stavba věže = byli jednotní v řeči i činech - Gn 11,1 - byli totálně sjednoceni a zachráněni byli rozptýlením - diasporou)

– které cizince, mluvící jinými jazyky, znáte? Bylo v jejich zemích zvěstováno evangelium? Byla do jejich jazyka přeložena Bible?

– víte, kdo se v současnosti stará o překlad Bible do různých jazyků? Víte, kterou část Bible překladatelé obvykle zpřístupňují nejdříve?

– o kom se říká, že je obdařen duchem, popř. že je to veleduch?

– víte, že např. i král Saul byl obdařen Božím duchem, a také lidem připadalo, že je jako opilý? Mluvil apoštol Petr jako opilý?

– jak si představujete člověka obdařeného Duchem svatým? Co dovede? – mlčet; má na všechno odpověď; pořád mluví a mluví; dovede se vždycky a květnatě pomodlit; dovede rozluštit každou záhadu; je nejchytřejší a nejrozumnější; skládá písničky a básně; píše dopisy, knihy, články do novin; zná se se všemi faráři; umí kázat i v televizi; umí druhým naslouchat; zpívá; vypráví; učí; modlí se; kreslí pěkné obrázky k biblickým příběhům; fotografuje; čte si pravidelně z Bible; každého "poučí" nějakým biblickým citátem, umí hodně cizích jazyků - je tlumočníkem; je radostný; sedí v koutku a do ničeho se neplete, protože medituje; stále se modlí a vykřikuje; dovede druhé usmířit; snaží se koordinovat diakonickou práci s uprchlíky a církvemi, sleduje situaci v cizích zemích - na jiných kontinentech a finančně pomáhá potřebným, aj.

Znáte nějakou biblickou postavu, která některou z předcházejících činností dělala? Zkuste navrhnout, kterou z činností by mohli dělat apoštolé, kdyby žili v naší době.

– pamatujete si, kdo byli první posluchači apoštola Petra a jaké byl on národnosti?

- najděte si ve zpěvníku písničky o Duchu svatém a zkuste vyzkoumat, co způsobuje Duch svatý, k čemu nás vede. (Nebo je to zcela nesrozumitelná záležitost, kterou není zapotřebí se zabývat?)

Odkaz na pracovní list
Svd Seslání Ducha svatého
Svd Seslání Ducha svatého
Odkaz na píseň
Divné to věci dnes (SV50)
Přijď již, Duchu svatý, přijď k nám
Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření
Nás zavolal jsi, Pane (BTS47)
Novou píseň (SV224)
Nuž všichni z srdce pravého Ježíše chvalme
Cílová skupina
Starší školní
Mladší školní
Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 2

Biblický odkaz (kat)

Skutky 2,1–41